

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Samfundsfag A

Studentereksamen

Ny ordning

2. del

Udleveres efter 40 minutter

Mandag den 31. maj 2021
kl. 9.00 - 15.00

Splittelse

Opgavernes spørgsmål med bilag.

Dette opgavesæt består af en fællesdel og tre delopgaver.

Fællesdelens to spørgsmål (1a og 1b) skal **begge** besvares.

Af de tre delopgaver (A, B og C) skal du vælge **én** til besvarelse.

Ved bedømmelsen af besvarelsen vejer alle 3 spørgsmål (spørgsmål 1, 2 og 3) lige meget.

Det betyder, at fællesdelen (samlet) vejer cirka $1/3$ og delopgaven cirka $2/3$.

SPLITTELSE

Fællesdel

Besvarelsene af opgaverne 1a og 1b må samlet maksimalt fylde 700 ord.

- 1.a Hvad kan der af tabel 1 udledes om sammenhængen mellem BNP og beskæftigelse? Besvarelsen skal understøttes af et diagram med en lineær regression, der viser sammenhængen mellem BNP og beskæftigelse. Du skal i besvarelsen anvende viden om økonomiske sammenhænge.

Tabel 1. BNP og beskæftigelse i Danmark. Kvartalsvis (K). 2017-2020. Absolutte tal.

	BNP (mia. kr.)	Antal beskæftigede (1000 personer)
2017 K1	507,6	2.687
2017 K2	510,3	2.690
2017 K3	505,8	2.705
2017 K4	510,3	2.716
2018 K1	516,3	2.726
2018 K2	518,9	2.739
2018 K3	521,7	2.746
2018 K4	525,8	2.750
2019 K1	526,8	2.766
2019 K2	533,3	2.775
2019 K3	534,4	2.785
2019 K4	537,0	2.796
2020 K1	526,2	2.788
2020 K2	489,8	2.727

Note: BNP er målt i faste 2010-priser. Både BNP og antal beskæftigede er sæsonkorrigerede tal.

Kilde: Danmarks Statistik, 2020.

- lb. Opstil tre hypoteser, der kan forklare de sammenhænge mellem ansættelse, uddannelse, personlig indkomst og holdning til, hvem der er bedst til at bekæmpe arbejdsløshed, som kan udledes af tabel 2.

Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 2. Ansættelse, uddannelse, personlig indkomst og holdning til, hvem der er bedst til at bekæmpe arbejdsløshed. 2019. Procent.

	Socialdemokratisk regering	Borgerlig regering	Ingen forskel	I alt
Ansættelse				
Offentligt ansat	37,9	28,5	33,6	100
Privat ansat	27,6	43,6	28,8	100
Uddannelse				
Grundskole	38,5	29,4	32,1	100
Gymnasial uddannelse	34,2	37,9	27,9	100
Erhvervsfaglig uddannelse	35,2	34,3	30,5	100
Kort videregående uddannelse (under 3 år)	32,3	39,2	28,5	100
Mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	35,8	35,6	28,6	100
Lang videregående uddannelse (5 år eller mere)	34,2	40,5	25,3	100
Personlig indkomst (før skat)				
0-199.999 kr.	41,7	29,4	28,9	100
200.000-399.999 kr.	41,2	28,4	30,4	100
400.000-599.999 kr.	35,5	34,0	30,5	100
600.000-799.999 kr.	31,9	38,5	29,6	100
800.000-999.999 kr.	27,6	42,4	30,0	100
Over 1.000.000 kr.	35,0	35,0	30,0	100

Note: 5.924 respondenter har svaret på følgende spørgsmål: "Hvem er bedst til at bekæmpe arbejdsløsheden?"
Kilde: SurveyBanken. 2019.

Delopgave A: Vælgere og demokrati i USA

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag A1 (tabel 1, tabel 2, figur 1, figur 2 og figur 3) kan udledes om forskelle og ligheder mellem de republikanske og demokratiske vælgere i USA.
Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger og et diagram ud fra de beregnede tal.
Du skal anvende viden om politiske skillelinjer.

3. Diskutér i hvilket omfang polariseringen mellem vælgergrupperne i USA udgør et problem for det amerikanske demokrati.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i videoklipet i bilag A2, og du skal anvende viden om demokratiopfattelser.

BILAG A1

Tabel 1. Andel af amerikanske vælgere, som stemmer republikansk eller demokratisk, fordelt på køn, race/etnicitet, uddannelse, alder og bopæl. 2019. Procent.

	Stemmer republikansk	Stemmer demokratisk	Ved ikke	I alt
Alle	44	49	7	100
Køn				
Mænd	50	42	8	100
Kvinder	38	56	6	100
Race/etnicitet				
Hvide	53	42	5	100
Sorte	10	83	7	100
Latinamerikanere	29	63	8	100
Asiater	17	72	11	100
Uddannelse				
Gymnasial uddannelse eller mindre	48	44	8	100
Kort videregående uddannelse eller mindre (under 3 år)	46	46	8	100
Mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	40	53	7	100
Lang videregående uddannelse (over 4 år)	33	61	6	100
Alder				
23-38 år (Millenials)	38	54	8	100
39-54 år (Generation X)	45	48	7	100
55-73 år (Baby Boomers)	47	46	7	100
74-91 år (Silent Generation)	49	48	3	100
Bopæl				
Storby	31	62	7	100
Forstad	47	46	7	100
Landområde	58	35	7	100

Note: 12.044 registrerede vælgere er blevet spurgt, om de stemmer republikansk eller demokratisk. Data er indsamlet i 2019.

Kilde: Pew Research Center. 2020.

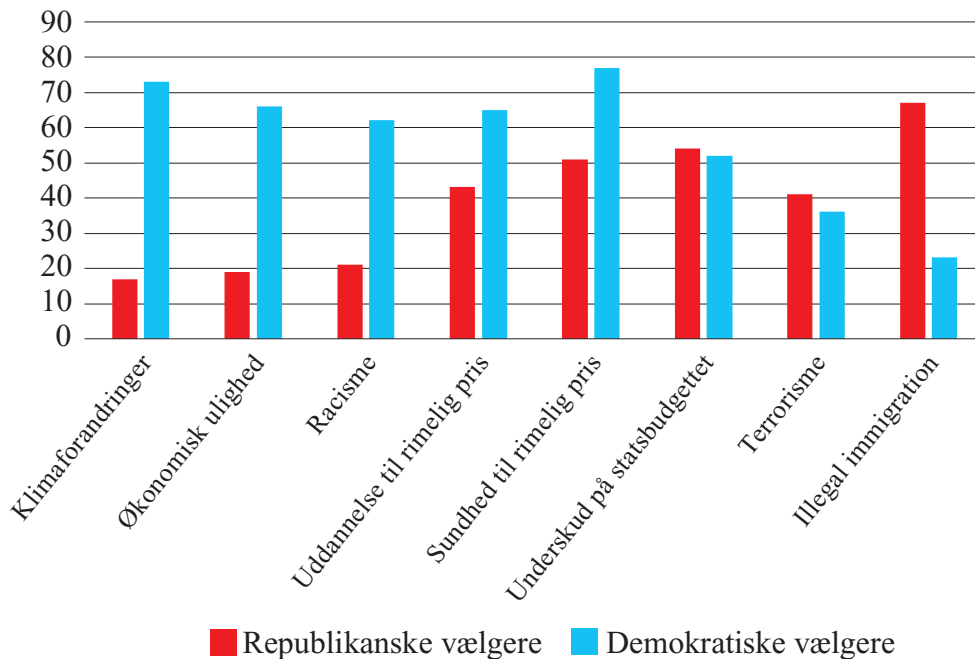
BILAG A1 (fortsat)

Tabel 2. Den amerikanske vælgerbefolkning, fordelt på race/etnicitet. 2000-2018. 1000 personer.

	2000	2010	2018
Hvide	147.764	154.484	157.538
Sorte	22.326	26.663	29.210
Latinamerikanere	14.287	21.506	29.831
Asiater	4.639	7.644	10.302
I alt	189.016	210.297	226.881

Note: Tabellen viser antallet af registrerede vælgere inden for hver befolkningsgruppe.
Kilde: Pew Research Center. 2020.

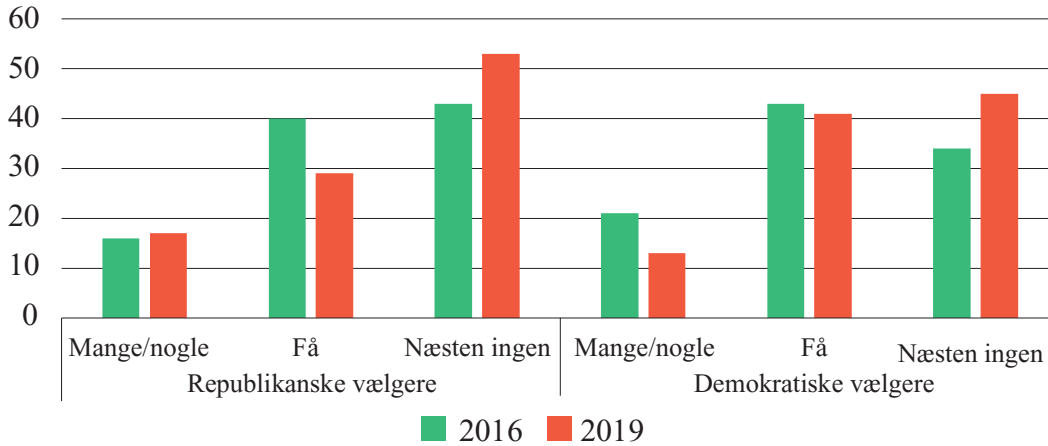
Figur 1. Republikanske og demokratiske vælgere holdning til, om udvalgte emner udgør et alvorligt problem for USA. 2019. Procent.

Note: 9.895 republikanske og demokratiske vælgere er blevet spurgt, om hvert af de pågældende emner udgør et stort problem for landet i dag. Figuren viser andelen, som er enige.
Kilde: Pew Research Center. 2019.

BILAG A1 (fortsat)

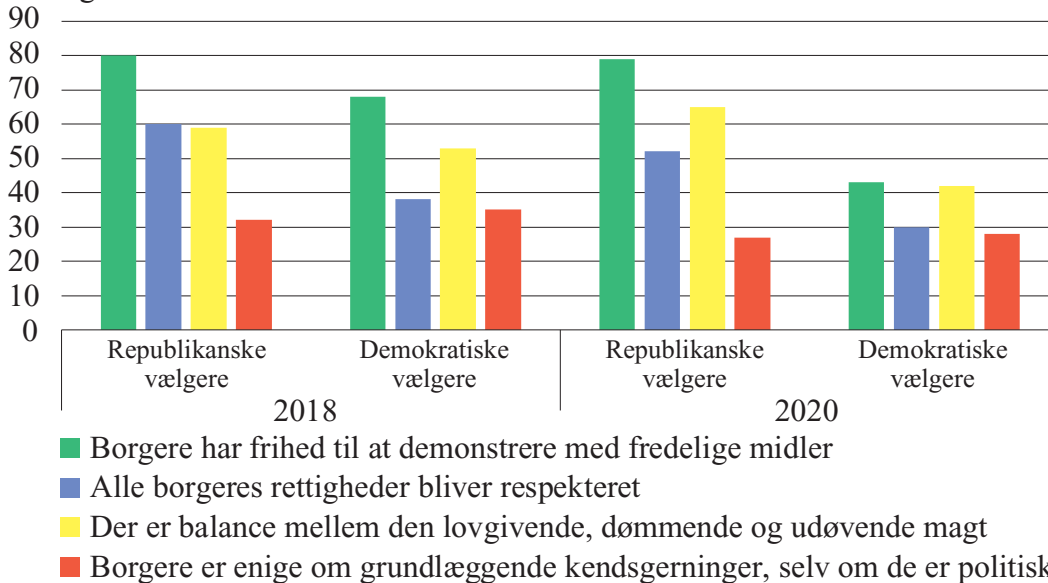
Figur 2. Republikanske og demokratiske vælgere holdning til, hvor mange gode ideer det andet politiske parti har. 2016 og 2019. Procent.

Note: Republikanske og demokratiske vælgere er blevet spurgt om, hvor mange gode ideer, det andet politiske parti har. Uafhængige vælgere er ikke medtaget. Figuren medtager ikke svarene "ved ikke" og "intet svar". I 2016 var antallet af adspurgte vælgere 4.385, mens det i 2019 var 9.895.

Kilde: Pew Research Center. 2019.

Figur 3. Republikanske og demokratiske vælgere holdning til det amerikanske demokrati. 2018 og 2020. Procent.

Note: Republikanske og demokratiske vælgere er blevet spurgt om, hvordan de ser på udvalgte elementer i det amerikanske demokrati. Søjlernerne illustrerer den andel af vælgerne, som svarer "helt enig" eller "delvis enig". Data er indsamlet i starten af 2018 og i sommeren 2020. I 2018 var antallet af adspurgte vælgere 4.656, mens det i 2020 var 11.001.

Kilde: Pew Research Center. 2020.

BILAG A2

DR2. Deadline.

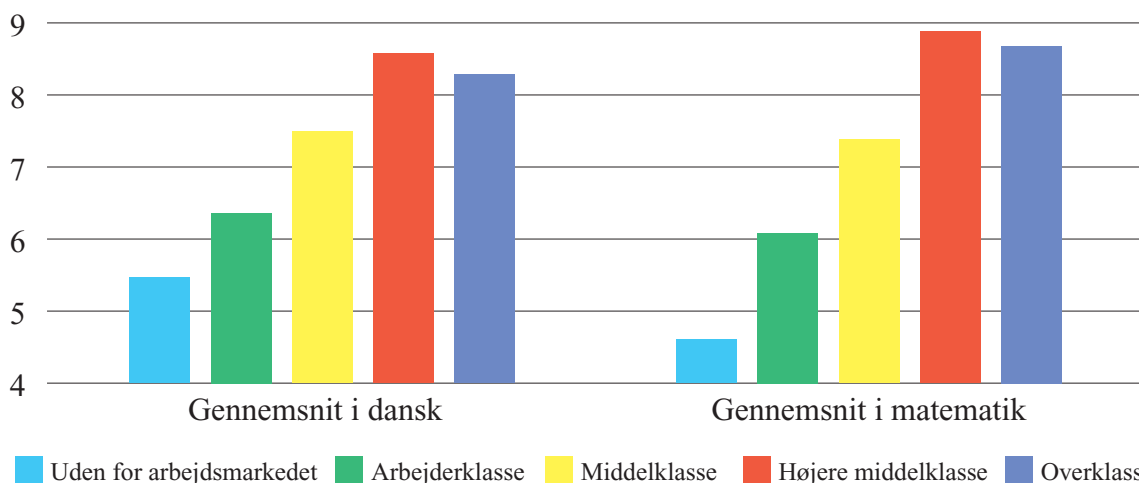
2.11.2020.

Delopgave B: Unge og uddannelse

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag B1 (figur 1, figur 2, figur 3 og figur 4) og B2 kan udledes om den sociale baggrunds betydning for unges uddannelse i Danmark. Du skal vurdere metodiske styrker og svagheder ved anvendelsen af bilag B1 og B2 til at undersøge den sociale baggrunds betydning for unges uddannelse i Danmark.
3. Diskutér, hvilke muligheder og begrænsninger uddannelsessystemet har for at fremme den sociale mobilitet i Danmark. Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag B3, og du skal anvende sociologiske teorier.

BILAG B1

Figur 1. Børns karaktergennemsnit i dansk og matematik, fordelt på socialklasse. 2019.

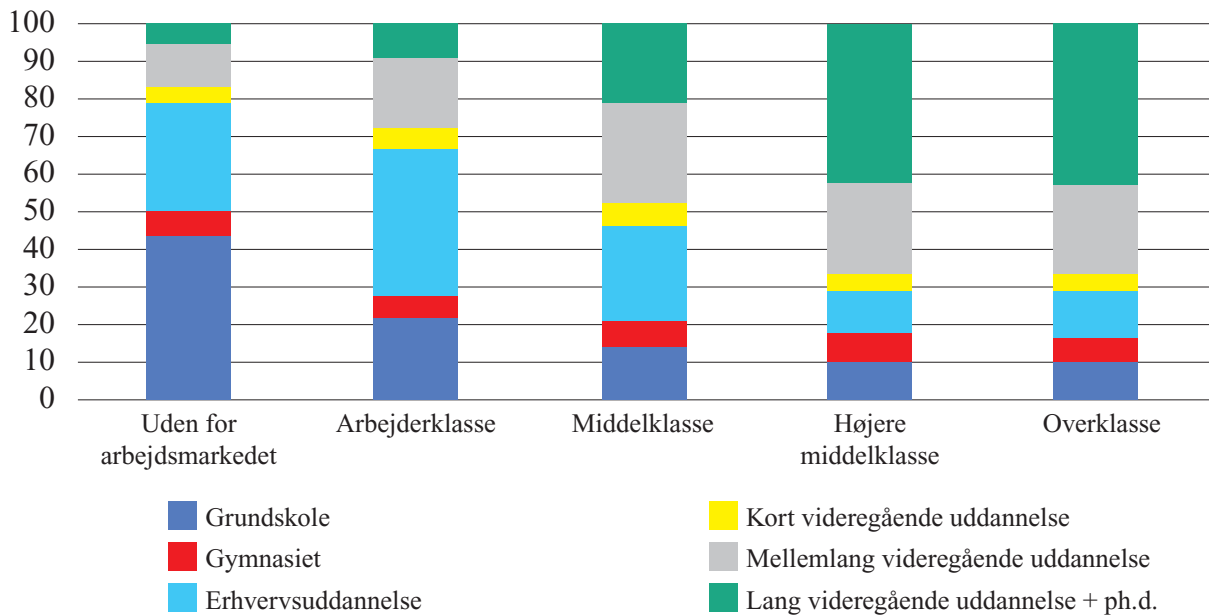

Note: Tallene er baseret på registerdata, som indeholder oplysninger fra CPR-registeret om samtlige unge, der har taget afgangsprøverne i dansk og matematik i 9. klasse i 2019. De fem socialklasser kategoriseres ud fra forældrenes beskæftigelse, uddannelse og indkomst.

Kilde: "Din klasse følger dig gennem livet". Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. 2020.

BILAG B1 (fortsat)

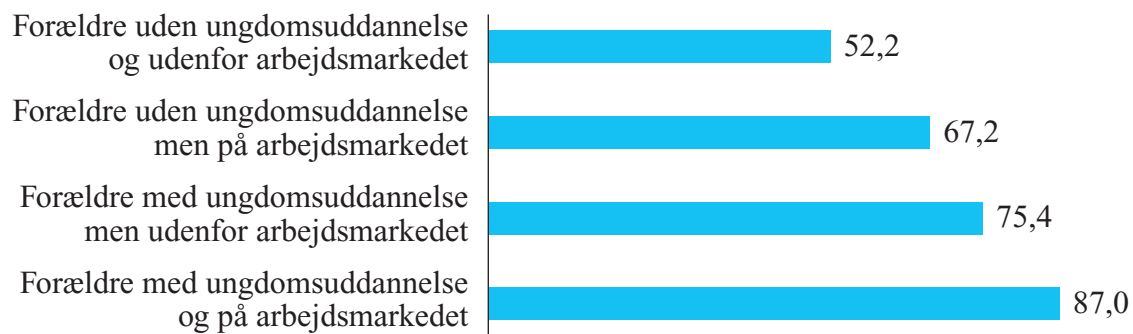
Figur 2. Højest fuldførte uddannelse som 30-årig, fordelt på forældrenes socialklasse. 2019. Procent.

Note: Tallene er baseret på registerdata, som indeholder oplysninger fra CPR-registeret om generationen født i 1986. Figuren indeholder data fra 1.400 unge fra overklassen, 4.800 unge fra den højere middelklasse, 15.900 unge fra middelklassen, 23.700 unge fra arbejderklassen og 2.700 unge fra klassen uden for arbejdsmarkedet. Klasses tilhørsforholdet er opgjort efter, hvilken klasse forældrene tilhørte, da barnet var 10-15 år. De fem socialklasser er defineret på samme måde som i figur 1.

Kilde: "Din klasse følger dig gennem livet." Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. 2020.

Figur 3. Andel af 25-årige med en ungdomsuddannelse, fordelt på forældrenes uddannelsesniveau og tilknytning til arbejdsmarkedet. 2018. Procent.

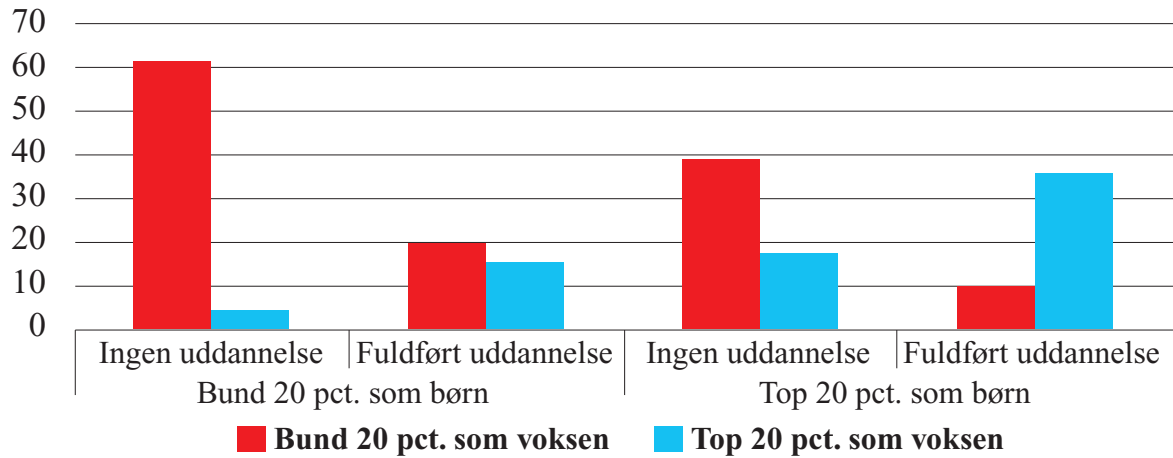

Note: 64.311 personer har deltaget i undersøgelsen. Tallene er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik. De 25-åriges og deres forældres uddannelsesniveau stammer fra elevregisteret, som indeholder alle offentligt regulerede uddannelser. Forældrenes uddannelses- og arbejdsmarkedsoplysninger er fra det år, hvor den unge er fyldt 15 år.

Kilde: "Social mobilitet på uddannelsesområdet går den forkerte vej". KL. 2019.

BILAG B1 (fortsat)

Figur 4. Indkomst som voksen, fordelt på om man selv har fået en uddannelse samt forældrenes indkomst, da man var barn. 2018. Procent.

Note: Tallene er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Figuren viser betydningen af en erhvervskompetencegivende uddannelse for ens egen indkomst som voksen, når der samtidig tages højde for om man som barn voksede op i de fattigste eller rigeste familier i Danmark. Fx er der ca. 61 procent af de børn, der voksede op blandt de 20 procent fattigste familier, og som ikke har fuldført en uddannelse, der selv ender blandt de 20 procent fattigste som voksen.

Placeringen i indkomstfordelingen som barn er opgjort på baggrund af husstandens indkomst, da barnet var 15 år, mens placeringen som voksen er opgjort på baggrund af personlig indkomst som 35-årig.

Kilde: "Det er blevet sværere at klatre op ad indkomststigen fra bunden". Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. 2020.

BILAG B2

Jens-Peter Thomsen, Louise Høyer Bom, Juliane Birkedal Poulsen og Carl Middelboe: **"Danske forældres uddannelsesforventninger".**

VIVE. 2020. Uddrag.

Hans beskriver her sine uddannelsesforventninger til sin søn.

Hans (gruppe 1): Altså, han skulle have en uddannelse, ja ja, 100 %, selvfølgelig skal man have en uddannelse, altså sådan er det i dag. Altså, da jeg var ung i slutningen af 80'erne og starten af 90'erne, helt ung, der kunne man jo sagtens få et arbejde uden at have en uddannelse og sådan nogle ting, der var altid nogle steder, man kunne få arbejde, sådan er det jo ikke i dag, i dag der skal du have en uddannelse, og så er det sådan set lige meget, hvad det er, du skal have en uddannelse for at kunne få foden ind et eller andet sted. Ufaglært arbejde i dag, det er jo sådan noget, så skal du stå og, som jeg har gjort det meste af mit liv, lave hundemad, kattenmad, lave kølelementer eller slagte grise eller sådan et eller andet. Det er selvfølgelig ikke det, man gerne vil have sit eget barn til, altså der skulle gerne være et eller andet. Så jeg har hele tiden haft krav til ham, han skal have en uddannelse, men hvad, det skal han selv [bestemme].

Margrethe beskriver her sine uddannelsesforventninger til sin søn.

Margrethe (gruppe 4): Jamen, for det første så ser han, at han har nogle forældre, som knokler. Ment på den måde, at vi uddanner os, og vi er åbne for nye indtryk og at være nysgerrig på

BILAG B2 (fortsat)

verden. Han er også meget interesseret i verden, og hvad der sker omkring ham. Han er meget engageret i alt, hvad der foregår, og følger godt med. Så det ser han jo, at vi også gør. Jeg tror, han har fået akademikersyge, fordi den lider vi af i vores familier. Så det tænker jeg ... Jeg er selv vokset op i et akademikerhjem, og jeg... Det er ikke fordi, jeg har følt mig presset til det, men jeg tror bare lige der, der kommer måske sådan noget familiemønster. [tænkepause] Og så når han har hørt de andre familiemedlemmer fortælle om det, de arbejder med, og det, de laver, det synes han nok er spændende.

Note: Der er gennemført interview med 81 forældre til børn, som går i 9. klasse. Undersøgelsen bygger på 100 unge fra to kommuner i Danmark, som repræsenterer to forskellige geografiske områder. Forældrene har fået tilsendt et informationsbrev om projektet via ”Forældre-intra”, og eleverne har i klassen udfyldt et spørgeskema. Ud fra spørgeskemaernes informationer om forældrenes socioøkonomiske status (uddannelse, job og beskæftigelsesstatus) er de unge blevet inddelt i fire overordnede grupper, og herefter er forældrene blevet interviewet om deres uddannelsesforventninger. De fire grupper er som følger:

1. Forældre, der begge er ufaglærte (kun grundskole), og som er arbejdsløse eller ikke har job, der ligger ’højere’ kvalifikationsmæssigt end ufaglært.
 2. Forældre, hvor mindst én forælder har en erhvervsuddannelse, men ingen længere uddannelse, og hvor forældrene har job, som kvalifikationsmæssigt svarer til en erhvervsuddannelse.
 3. Forældre, hvor mindst én forælder har en kort eller mellemlang videregående uddannelse, men ingen længere uddannelse, og hvor forældrene har job, som kvalifikationsmæssigt svarer til kort eller mellemlang videregående uddannelse.
 4. Forældre, hvor mindst én forælder har en lang videregående uddannelse, og hvor forældrene har job, som kvalifikationsmæssigt svarer til dette uddannelsesniveau.
- Kun citater fra gruppe 1 og 4 er medtaget.

BILAG B3

Daniel Brøns: ”Kendt uddannelsesforsker skal arbejde med bogligt svage i Region Sjælland”.

www.denoffentlige.dk. 2017. Uddrag.

Interview med Ulla Højmark, uddannelsesforsker, Professionshøjskolen Absalon.

”I Danmark har vi jo et meget konkret mål om, at 95 procent af alle unge som minimum skal have en ungdomsuddannelse. Men for at nå det mål, er løsningen ikke kun at presse de unge. Vi er nødt til også at vende opmærksomheden indad og finde ud af, hvordan vi udvikler læringsmiljøer og uddannelsesinstitutioner, der giver flere lyst til at møde ind hver morgen og blive vidende mennesker. Det er utroligt vigtigt, at uddannelsessystemerne skaber kloge, positive, aktive og demokratisk indstillede samfundsborgere, der føler sig værdifulde og som en del af fællesskabet. Sker det ikke, så vender de sig jo mod fællesskabet og bliver absolut ikke et aktiv,” siger Ulla Højmark og peger på, at vi, i stedet for at stemple de unge som værende et problem, skal forsøge at se mere indgående på de læringsmiljøer, de unge møder på uddannelsesinstitutionerne. Ikke kun det psykiske læringsmiljø, men også det fysiske, der skal være indrettet på en måde, så de studerende kan se hinandens ansigter og dermed få let adgang til at dele oplevelser, erfaringer, undren, refleksioner og viden. Et miljø, hvor de oplever, at de er i et fællesskab, hvor deres tilstedeværelse har betydning. De skal føle sig accepterede, trygge og så godt tilpas, at de får lyst til at møde ind hver morgen.

Delopgave C: Arbejdsløshed i Danmark

2. Sammenlign de syn på de arbejdsløse, som kommer til udtryk i bilag C1, C2 og C3. I sammenligningen skal du anvende viden om ideologier og forholdet mellem struktur og aktør.
3. Du er politisk rådgiver for beskæftigelsesministeren. Skriv et notat til beskæftigelsesministeren, der sætter vedkommende i stand til at formulere en strategi for, hvordan regeringen skal forholde sig til, at flere og flere lønmodtagere tegner private arbejdsløshedsforsikringer. Notatet skal tage udgangspunkt i bilag C4, og du skal anvende viden om arbejdsmarkedsforhold.

BILAG C1

P1 Brinkmanns briks. Interview med professor Henning Jørgensen.

DR 13.5.2020. Uddrag.

Henning Jørgensen er professor på Aalborg Universitet.

Som følge af Coronakrisen vil der komme en masse fortolkningskampe om arbejdsløshed, og hvordan vi ser på de arbejdsløse. Vi har i årtier vænnet os til at se positivt på dem i arbejde og negativt på de arbejdsløse, og hvis de arbejdsløse ikke på ethvert tidspunkt og under hvilke som helst omstændigheder er villige til at påtage et arbejde, kan vi finde på at udskamme dem. Vi har lavet en fortælling om, at der er nogle, som godt kan arbejde, men at de ikke gider, fordi det offentlige gør dem hjælpeløse og dovne. Men måske er en lærdom af Coronakrisen, at der nok næppe er 300.000 "dovne Roberter" derude. Derfor bliver det spændende at se, om der vil være en ændring i mediernes omtale af de arbejdsløse efter krisen, og hvordan politikere og administratorer behandler dem.

Vi bør generelt få et bedre indblik i, hvad der ligger til grund for arbejdsløshed og lade være med altid at sige, at det altid er de arbejdsløses frie valg, at de er arbejdsløse. Hvis vi maler med den brede historiske pensel, så var den generelle opfattelse fra 1970erne til 1990erne, at de arbejdsløse var mennesker, som var ramt af konjunkturarbejdsløshed, dvs. noget som kom udefra. I Socialdemokratiets principprogram fra 1977 står der fx klart og tydeligt, at arbejdsløshed er en "*uforskyldt situation for arbejdsløse, derfor bør der ydes arbejdsløshedsunderstøttelse uden tidsbegrænsning, så længe arbejdsløsheden varer*". Men fra 90erne ændres synet på de arbejdsløse. Nu er det markedet, som rammes af de arbejdsløses manglende vilje til at tage et arbejde, ligegyldigt under hvilke omstændigheder, vi befinder os. Beskæftigelsesminister Karen Hækkerup taler i 2010erne om, at det skal være "en æressag at klare sig selv", og der skal gøres op med krævementaliteten. Og Anders Fogh taler om, at "det skal kunne betale sig at arbejde". Den centrale pointe er, at vi i løbet af de seneste 20 år gradvist er begyndt at se bort fra de baggrundsfaktorer og de strukturelle forhold, som forhindrer de arbejdsløse i at være hundrede procent jobsøgende. Engang var princippet "noget for ikke-noget", dvs. nogle kunne godt have en baggrund, der gjorde, at de i en periode kunne modtage hjælp uden selv at skulle yde, men nu er princippet "noget for noget".

Kigger vi på, hvordan vi løser arbejdsløshedsproblemet, så er der ikke skyggen af bevis for, at incitamentsstrukturer som fx lavere ydelser hjælper over for de ressourcetsvage ledige, dvs.

BILAG C1 (fortsat)

dem der har andre problemer end bare det at mangle et job. De sidder ikke og laver små kalkuler om, hvorvidt det kan betale sig at arbejde, når kontanthjælpen er så og så høj. De har dagsaktuelle problemer, de har socialpsykologiske problemer, de har helbredsmæssige problemer. Det er de ressourcestærke personer, som reagerer på incitamenter. Mange vil hævde, at der er styrke og power i at kunne tage vare på sig selv og være sin egen lykkes smed. Men vi kan kun være vores egen lykkes smed, hvis vi har ressourcerne og forudsætningerne til det, og det bestemmer vi ikke altid selv. Vi skal lave forskelligartede indsatser, individuelle handlingsplaner, som tager hensyn til, om det er en resourcesvag eller ressourcestærk ledig, vi har at gøre med, og herved give de ledige nogle trædesten, som de kan træde på. Vi skal give de ledige det, vi kalder ”vingernes tryghed”, hvor de kan flyve til en ny arbejdsgiver og føle, at der også er andre, som kan bruge dem.

BILAG C2

Alex Vanopslagh: ”Ja - Danmark er et land med fattigdom og armod”.

Jyllands-Posten. 6.9.2019. Uddrag.

Alex Vanopslagh er leder af Liberal Alliance.

Jeg var tirsdag ude og besøge en enlig arbejdsløs mor på kontanthjælp sammen med TV2 Nyhederne i forlængelse af regeringen og de røde partiers beslutning om, at vi nu skulle give endnu flere penge til arbejdsløse familier på kontanthjælp. Selvom hendes indkomst efter skat var på 15.000 kr. om måneden plus 3.000 kr., som hendes forældre overførte hver måned, så var der hverken råd til nye gummistøvler eller flyverdragt til sønnike. Lotte, som jeg besøgte, var åben og ærlig om sin situation og havde inden besøget sendt kontoudtog til mig, så hun kunne bevise sin fattigdom.

Hun brugte en del penge på online casino-spil. Men det var på grund af reklamerne i TV og ikke noget, hun kunne stoppe med. Hun havde en høj husleje og en fireværelses lejlighed, men det var kommunens skyld, fordi det var dem, der havde anvist hende den. Og det var så godt som umuligt at finde en billigere lejlighed i nærheden i Tølløse. Hun havde også ondt i ryggen og kunne derfor hverken arbejde eller tage uddannelse, kun en førtidspension var den farbare vej frem. Kort sagt fralagde Lotte sig fuldstændig sit personlige ansvar for sin arbejdsløshed og sin situation og gjorde sig til et offer for alskens omstændigheder.

Men her bliver vi nødt til at stoppe op og spørge os selv, hvad er det, vi har gjort forkert som samfund? Hvordan kan det være, at et land som Danmark, i takt med, at vi er blevet rigere og har udviklet vores velfærdsstat, har oplevet en stigning i antallet af personer, som ikke mener, de kan få et arbejde og klare sig selv, og som mister håbet om at kunne gøre det fremover? Det mest oplagte ville være, som borgerlig politiker, at pege fingre ad Lotte og sige til hende, at hun skal tage ansvar og ikke gøre sig til et offer for alskens omstændigheder.

Men årsagen til denne passivitet ligger faktisk et andet sted, nemlig at vores system har skabt åndelig fattigdom og armod. Og dette kan et par tusinde kroner til eller fra i kontanthjælpen ikke ændre på. Det løser ingenting. Velfærdsstaten har ganske enkelt frataget den enkelte muligheden for at handle aktivt og forvandlet os til passive individer. Når de arbejdsløse møder systemet, mødes de af paragraffer, papirer og mennesker, der opfører sig som robotter. Det, de har behov for, er mødet med voksne mennesker, der viser dem respekt og ligeværd

BILAG C2 (fortsat)

og har en menneskelig tro på, at de kan (og skal) tage livet på sig med alt dets medgang og modgang og selv forsøge at skabe en bedre og mere meningsfuld tilværelse. Men den slags mennesker og rollemodeller møder du ikke i den socialdemokratiske velfærdsstat. Vejen til overlevelse går gennem offergørelsen af sig selv, og mange danskere vokser op med troen på, at det er helt almindeligt at leve et helt liv på sociale ydelser og holde fast i, at det er samfundets skyld, og at man intet selv kan. Derfor er det tydeligt, at den socialdemokratiske velfærdsstat med skyhøje sociale ydelser ikke er løsningen.

BILAG C3

Brinkmanns briks. Interview med Sabina Pultz.

DR. 13.5.2020. Uddrag.

Sabina Pultz er lektor på Aalborg Universitet.

Jeg er forsigtig optimist lige nu omkring synet på de arbejdsløse. Jeg ser antegninger til, at der under coronakrisen blomstrer en lidt anden forståelse af de arbejdsløses situation, end der har været i de foregående tre årtier, hvor vi har bedt de arbejdsløse om at pege pilen ind mod dem selv. Spørgsmålet er, om vi vil se et opgør med den individualisering og den selv-ansvarliggørelse, som har været gældende i 30 år. Kigger vi på forskningen, viser den, at der er en tendens til, at synet på de arbejdsløse ændrer sig afhængigt af, hvilken situation vi står i. Når vi står midt i kriser, fx finanskrisen, er vi tilbøjelige til at være lidt mere solidariske med dem, som lider, men vi ser dog også et andet mønster, nemlig at når de økonomiske konsekvenser for alvor slår igennem, så begynder vi at skælde ud på dem, som belaster samfundet, og begynder igen at tale negativt om de arbejdsløse.

Når de arbejdsløse møder systemet, bliver de ofte styret og reguleret ret meget ned i detaljen. Pga. coronakrisen er aktiveringens dog i øjeblikket sat i bero. Og her dukker en interessant observation op, nemlig hvad der sker med de ledige, når der ikke stilles de samme krav som normalt. Mine foreløbige undersøgelser tyder på, at de ledige under krisen faktisk reflekterer mere over, hvad de egentligt godt kunne tænke sig at lave, og at de på denne måde kommer mere i kontakt med deres inderste ønsker og behov. Men vi kan også se, at der er forskel på de ledige. Nogle ledige savner den normale sparring og styring fra A-kassen, fordi de føler sig meget overladt til sig selv og gerne vil guides, mens en anden gruppe fortæller, at det er dejligt med noget ro i en hverdag, som ellers er fyldt med det, som nogle kalder meningsløse aktiviteter.

De arbejdsløse er nogle af de mest stressede i vores samfund. Dette skyldes bl.a., at der igennem de senere år er sket en kraftig psykologisering af arbejdsmarkedsproblematikken forstået på den måde, at den arbejdsløse meget hurtigt kommer til at stille spørgsmålet: *"Hvad er der egentligt galt med mig, og hvad er det hos mig, der gør, at jeg er ikke i stand til at finde et arbejde?"* Det, at vi i denne corona-tid får øjnene op for, at de strukturelle forhold faktisk spiller en rolle for antallet af arbejdsløse, virker afstressende på de ledige, da alle nu kan se, at økonomien har fået et stød udefra, som ikke er den lediges egen skyld. Der er normalt meget identitetstab forbundet med at være ledig, og mange får til familiefrokosten ofte det spørgsmål: *"Hvad laver du så?"* Det er ret ubehageligt for de ledige at få. Nogle vælger kun at for-

BILAG C3 (fortsat)

tælle om deres faglighed, fx siger de, ”*jeg er ingeniør*”. Andre bekender kulør og siger, at de er jobsøgende. Men der er meget få, som siger, ”*jeg er blevet arbejdsløs*”, fordi mange opfatter det som en nedvurdering at konstatere, at man er blevet arbejdsløs. Det spændende bliver at se, om dette vil ændre sig på den anden side af corona-krisen.

BILAG C4

”Flere tegner private arbejdsløshedsforsikringer”. Interview med forretningsfører i 3F, Eva Obdrup.

DR Orientering. DR1. 24.6.2020. Uddrag.

Interviewer: Netmediet A4 har i denne uge fortalt, at et stigende antal lønmodtagere nu tegner ekstra forsikringer, fordi de synes, at dagpengene er blevet for små. I alt har næsten 333.500 lønmodtagere tegnet en ekstra forsikring oveni den gængse arbejdsløshedsunderstøttelse. Dette betyder, at den enkelte lønmodtager i tilfælde af arbejdsløshed nu kan få suppleret dagpengene op til ca. 80% af deres normale løn. Forsikringen koster fx 79 kr. om måneden for medlemmerne af HK privat. Hvad siger du til disse ekstra forsikringer?

Eva Obdrup, fagforeningen 3F: Det er ikke et sundhedstegn for dagpengesystemet, at ca. 333.000 mennesker nu føler, at de bliver nødt til at gå ud og kompensere sig ekstra udover det kollektive solidariske dagpengesystem, som vi jo er så kendt for i Danmark. Jeg ser dette tal som et tegn på, at der er noget, som ikke er, som det skal være i det dagpengesystem, som vi ellers er så glade for. Jeg kan jo godt forstå, at den enkelte gerne vil kompensere sig så godt som muligt, fordi man skal betale regninger og husleje. Det er en naturlig reaktion.

Men det grundlæggende problem er, at vores forsikring igennem A-kassen ikke er dækkende nok, hvilket skyldes, at vi siden midten af 90'erne har oplevet, at kompensationsgraden (den andel man får dækket af sin løn, hvis man bliver arbejdsløs, *red.*) er faldet. Det viser, at lønmodtagerne ikke længere føler sig trygge med den danske model og det flexicuritysystem, vi har i dag. Man bør se dette som en kraftig advarselsslampe. Risikoen er på sigt, at den del af befolkningen, som sidder i gode stillinger og har lange opsigelsesvarsler, fravælger dagpengesystemet til fordel for de private forsikringer, og dette vil for alvor skabe et A- og et B-hold på arbejdsmarkedet. B-holdet bliver bl.a. 3F's medlemmer, fordi det er dem, der accepterer, at vi har et fleksibelt arbejdsmarked, hvor vi kan hyre og fyre med ganske korte opsigelsesvarsler. Vi har fx medlemmer, som har et opsigelsesvarsel på to dage, og det store spørgsmål bliver, om de vil de acceptere to dages opsigelsesvarsel, hvis de ikke længere føler sig trygge nok økonomisk, hvis de bliver fyret?

Note: I 1980 udgjorde dagpengesatsen 63 procent af gennemsnitslønnen i industrien. I dag udgør dagpengene 47 procent af en gennemsnitsløn, og i 2025 vil dagpengene udgøre 44 procent af en gennemsnitsløn i industrien, viser De Økonomiske Råds fremdatering af tal fra Danmarks Statistik.